

IN

Revista Electrònica

IN **investigació**
novació

Educativa i Socioeducativa

La tutoria i el tutor avui

Antoni Giner Tarrida

La tutoria i el tutor avui

Resum

L'article pretén abordar la necessitat que hi ha avui en dia de què l'acció tutorial que es porta a terme als centres educatius sigui consistent i treballi per al creixement de l'alumnat, propiciant-li referents que l'orientin en el seu camí. S'han fet avenços, doncs la majoria dels docents i tècnics ho recolzen i les lleis també van en aquest sentit; ara queda el més difícil, que és fer arribar la pràctica a tota la comunitat. Aquesta ha de ser basada en la qualitat, és a dir, que el treball tutorial sigui real i proper, i en el compromís de treball de tot l'equip docent.

Paraules clau

Tutoria, relació, acompanyament, construcció identitat, formació.

Resumen

Este artículo pretende abordar la necesidad que existe hoy en día de que la acción tutorial que se lleva a cabo en los centros educativos sea consistente y trabaje para el crecimiento del alumno, propiciándole referentes que le orienten en su camino. Se han hecho avances, pues a mayoría de los docentes y técnicos lo apoyan así como las leyes que avanzan en este sentido; pero ahora queda lo más difícil, que es el hecho de hacer llegar la práctica a toda la comunidad. Esta debe basarse en la calidad, es decir, que el trabajo tutorial sea real y próximo, y en el compromiso de trabajo de todo el equipo docente.

Palabras clave

Tutoría, relación, acompañamiento, construcción identidad, formación.

Antoni Giner Tarrida
ICE de la UB

Per citar l'article

"Giner, A. (2011). La tutoria i el tutor avui. *IN. Revista Electrónica d'Investigació i Innovació Educativa i Socioeducativa*, V. 2, n. 2, PAGES 95-102. Consultado en http://www.in.uib.cat/pags/volumenes/vol2_num2/giner/index.html en (poner fecha)"

Introducció

Un dels trets a destacar de les disciplines humanes és la seva variabilitat. Com tot sistema viu, el canvi és dona contínuament. El sistema sempre tendeix a la homeòstasi, a la recerca de l'equilibri pel no canvi però això és del tot impossible, doncs justament aquest dinamisme constant fa que mai torni a estar com estava; sempre es produeixen petites modificacions, que el sistema intenta compensar per tornar-se a estructurar. Per tant, la societat sempre està en canvi i a la recerca de l'equilibri perdut. En conseqüència i depenent de les forces que actuen en cada moment, aquests canvis poden ser més o menys profunds, més o menys intensos i més o menys ràpids, però mai es retorna a la situació anterior, sempre hi haurà una nova situació, i encara que pugui semblar igual, sempre tindrà les seves diferències.

D'aquesta premissa s'extreu que les respostes que es donin a situacions noves han de ser diferents de les que es donaven en situacions anteriors. S'ha d'aprendre de l'experiència però no aplicar receptes estàndards a situacions diferents.

L'educació és un reflex d'aquests canvis socials. Ha evolucionat molt i molt ràpidament per intentar adaptar-se a la societat i a les necessitats educatives que se'n desprenen.

En aquest sentit, l'última llei en educació, la LOE, dona un pas endavant en poder trobar mecanismes que s'adaptin a les necessitats d'una societat que invita als canvis, i que propicia una manca de referents clars.

Un dels pilars pels que aposta aquesta llei és en l'acció tutorial. Es va una mica més enllà per arribar a individualitzar l'ensenyament-aprenentatge i en aquest sentit la tutoria i el tutor en són elements destacats.

Educació i tutoria

Si observem la realitat social i educativa d'avui, trobem que hi ha molts factors que han propiciat que les atribucions del professorat hagin anat variant aquests últims anys i que les seves tasques en el treball tutorial cada cop siguin més àmplies. Un dels principals causants és la gran diversitat que es dona a les aules, interpretant diversitat en el sentit més ampli de la paraula. Només fa falta donar una mirada a les aules per constatar-ho, i tot apunta que cada cop anirà a més. Això comporta una necessitat d'acompanyament en el creixement personal de l'alumnat per a que pugui entendre i moure's millor dins la societat, que cada cop és més complexa.

Aquesta situació desperta una necessitat real de propiciar la convivència entre les diverses cultures i subcultures, i les diferents formes d'enfocar la vida i d'entendre la vida. Totes aquestes persones tenen la seva parcel·leta de poder i d'influència i, com diu Bauman (2007) "l'atorgament de poder requereix la construcció i reconstrucció de lligams entre persones, el desig i la capacitat de col·laborar amb els altres en l'esforç continu de crear un món on sigui possible la convivència hospitalària i amistosa, i la cooperació mútuament enriquidora entre homes i dones que s'esforcen per assolir l'autoestima, el desenvolupament de les seves facultats latents i la utilització adequada de les seves aptituds".

Així ens ho expressa també en Rychen (2003), quan ens diu que és necessari “reforçar la cohesió social i fomentar un sentiment de consciència i responsabilitat cívica”.

En aquest sentit també ho constaten Josep Puig i Xus Martin (2007) quan aboguen per un model basat en l'educació on “la voluntat és obtenir èxit tant en la transmissió de coneixements com en la formació personal i social de l'alumnat. Això significa que no es pot donar el mateix tractament a tots els nois i noies, sinó que se'ls ha de donar allò que en cada moment necessita cadascú”.

Plantejats aquests objectius la tasca tutorial pren unes dimensions molt importants. A l'hora de plantejar què se li ha de donar a cada alumne i en quin moment, ens trobem amb un altre factor que s'ha de tenir en compte i que condiona la feina del tutor, que és saber en què s'ha de formar a l'alumnat. Cada cop és més clar que el que li ensenyem avui, el més probable és que d'aquí a poc temps estigui desfasat; per tant, la pregunta que ens fem és: què hem d'ensenyar? I el més important i en primer lloc, amb quina finalitat? Per passar a preguntar-nos posteriorment, com ho hem de fer?

La societat canvia ràpidament i la capacitat d'adaptació del nostre alumnat, i de retruc del professorat, és essencial. La capacitat de reconstruir-se com a persona i d'adaptar-se a noves situacions suposarà una formació i un aprenentatge al llarg de la vida. Per tant, es fa precís un acompanyament, una orientació per possibilitar i encaixar en aquests canvis.

Com comenta Adell (2009) “el rol del tutor és una peça clau per el desenvolupament personal i de progrés de l'alumnat”, i afegiríem, del desenvolupament de la societat en general.

Com també ens comenta Miquel Martinez (1998) “l'escola ha d'anar assumint, en el període previ als 16 anys, funcions de formació humana...” i més endavant ens diu “L'educació de la sensibilitat i de les capacitats humanes no relacionades amb la dimensió productiva s'han de considerar objectius pedagògics bàsics...”

Cyrułnik (2002) va fer una aportació molt interessant en referència a la resiliència de les persones i la importància de l'educació. Aplicat a l'escola i als nens, veiem que el tutor aquí hi té molt a fer. És un pilar que potencia la resiliència de l'alumnat de forma exponencial, una tutoria personalitzada és un factor de protecció de primer ordre, que incrementarà el creixement de l'alumnat i la millora dels seus aprenentatges. En aquest sentit faig referència a la recerca duta a terme per Saumell (2007), i concretada en el Projecte Escolta'm de l'ICE de la UB, on es constata que quan es dona una tutoria personalitzada continuada on es valora a la persona i se l'escolta, la capacitat d'afrontar entorns complicats es veu augmentada, tenint com a conseqüències visibles a l'escola una millora dels resultats en els seus aprenentatges i les seves estratègies relacionals. S'aconsegueix una millora de la convivència en els centres que apliquen aquest projecte.

Tot això, porta a plantejar la necessitat d'una acció tutorial forta, coordinada, que arribi a tot l'alumnat i que sigui de qualitat. Una acció tutorial conduïda i liderada pel tutor o tutora a qui se li ha assignat un grup d'alumnes per acompanyar durant un temps concret i específic amb uns objectius a sovint poc definits.

La LOE ha estat un pas més per fer arribar l'acció tutorial al sistema educatiu. El seu articulat és clar, el tutor dins del sistema educatiu pren un pes específic, amb moltes tasques a realitzar per ajudar al creixement del seu alumnat, de moment sobre el paper, ara s'ha de veure com s'arriba per arribar a fer el canvi. El professorat és el mateix, però es preveuen recursos i activitats formatives.

Ser tutor avui

Les atribucions i les possibilitats que se li donen a l'escola són molt àmplies i, si ho concretem a l'aula i a la tasca del tutor, en fer una anàlisi ràpida veiem que, d'una forma activa o passiva, el tutor està implicat amb moltes tasques, cadascuna d'elles amb un nombre important de tecles.

Buscant una metàfora, podríem dir que està dirigint una orquestra sense saber que és el director de tot plegat i que els diferents músics esperen saber com han de tocar.

La professionalització del tutor es fa necessària tant per l'alumnat, per a que aprengui a tocar millor i saber cap on va, com pel propi professorat, que quan veu que la seva orquestra toca totalment desafinada no sap com actuar ni si ha de fer o no ha de fer res. Aquesta indecisió li provoca insatisfacció i la sensació d'incompetència professional.

És necessària una formació inicial i una formació permanent on el tutor pugui reflexionar sobre la seva implicació i arribi a interioritzar el per què de la seva feina, el com i el quan de les seves tasques. En definitiva, que construeixi una identitat professional del seu rol com acompanyant del seu alumnat, en un moment determinat de les seves vides, per ajudar-los a créixer i entendre el funcionament de la societat en què els hi ha tocat viure.

D'una forma o d'una altra, el tutor o la tutora no poden escapar de l'aula i per tant han de fer front a les seves responsabilitats. Aquest treball el portarà a terme, essent-ne conscient o inconscient; per tant, val més que sàpiga què té entre mans i tingui criteris més o menys objectius o rigorosos a l'hora d'actuar.

Certament, el treball a fer és complex i important i no prou reconegut però, a l'igual que a un metge se'l forma i se li demanen unes responsabilitats, els tutors també poden assumir les seves responsabilitats corresponents, però, si es demanen unes certes competències per realitzar aquestes tasques, es fa necessari que prèviament estiguin formats.

Adell (2009) ens comenta que "de cap manera podem permetre la precarietat del tutor, atesa la responsabilitat integradora de la heterogeneïtat, funcionalitat i funció equitativa en les actuacions docents, de coordinació de l'equip de professors, d'intermediació amb la família i el context".

L'objectiu prioritari que té l'escola avui en dia és aconseguir la qualitat de l'educació per a tot l'alumnat, independentment de les seves condicions i circumstàncies, i aquesta fita només s'aconsegueix amb professionals de gran vàlua i amb una predisposició a la millora constant.

Per aconseguir aquesta qualitat en l'atenció a tot l'alumnat, l'acció tutorial és tasca i responsabilitat de tot l'equip docent que intervé en un grup i que el tutor és la persona

que ha de vetllar, dins de les seves possibilitats i limitacions, per a que l'alumne rebi l'atenció específica que necessiti per poder desenvolupar-se el millor possible. En una realitat docent on predomini la compartimentació dels continguts i on la tendència és a tancar-se dins de l'aula i no compartir, o no col·laborar, i no potenciar el treball cooperatiu, és molt fàcil deixar al tutor a soles en el treball tutorial del grup. D'aquesta manera es desaprofiten en gran mesura les potencialitats de l'acció tutorial ja que, quan es dóna de forma conjunta entre tot l'equip docent, els resultats de millora de les relacions grupals i de creixement individual són clarament visibles.

Tancament

La professionalitat d'un mestre o d'un professor actualment està força reconeguda, doncs estan formats i tenen una identitat clara.

La professionalització d'aquests mestres o professors com a tutors i tutores ja no està tant. Sobre el paper cada cop és més evident, doncs les diferents lleis així ho expressen, però el traspàs al professorat i als centres educatius ja és més complex.

La construcció de la identitat professional d'un tutor com a professional de l'educació és una necessitat del sistema educatiu formal, i no es construeix pel fet de generar únicament normatives, tot i que són un pas imprescindible.

Això passa per abordar el tema des de diferents àmbits:

1/ Sensibilització del professorat i de la societat en general pel que fa aquesta necessitat. Primer s'ha de prendre consciència del que vol dir ser tutor, i del que això implica, i de la seva importància

2/ Acompanyar al professorat en la seva construcció d'identitat com a tutors. Quina imatge té el propi tutor? Quines dificultats troba? Quines emocions se li desperten? Si són poc útils, les pot canviar? Quines mancances ha detectat? Quines fortaleces creu que té? Quan s'ha d'implicar i quan no? Com ha de tractar a l'alumnat? I que ha de fer amb les famílies? Aquestes i altres preguntes són clau per entendre i afrontar el repte de la tasca tutorial. Es fa necessari saber delimitar quines responsabilitats comporta i, especialment, definir un codi ètic que l'ajuda a saber com actuar en les múltiples situacions en què es troba diàriament i per les que no tenen respostes estàndards.

3/ Formació competencial del professorat que li porti eines per desenvolupar les seves tasques de tutor o tutora. No hi ha prou en el plantejament d'una formació conceptual.

4/ Potenciar el creixement personal del professorat de forma permanent amb grups de treball, seminaris a altres activitats d'intercanvi de reflexions de diferents temes vinculats a interessos tant educatius com socials.

Aquest treball implica, tant al propi professorat, que ha d'estar obert al canvi, a les diferents institucions, que han de possibilitar aquest canvi, com a la societat en general, que ha de veure en el tutor com el professional referent de l'educació formal dels seus fills.

Referències Bibliogràfiques

- Adell, MA. (2009). La tutorial. Assignatura pendent del sistema. Barcelona: edu 21
- Alart, N. (2008). Aprenent totes les intel·ligències . Barcelona: Edu21
- Aldamiz-Echevarria, M.M. i altres (2000). Com ens ho fem? Propostes per educar en la diversitat. Barcelona: Graó
- Alvarez, M (2007). La madurez para la carrera en la educacion secundaria. evaluacion e intervención. EOS. Madrid
- Angel, P i Amar, P. (2006). Guia pràctica del coaching. Barcelona: Paidos
- Bach, E. (2008). Adolescentes “Qué maravilla”. Barcelona: Plataforma Editorial
- Bauman, Z. (2005). Vida líquida. Barcelona: Paidos
- Bauman, Z. (2006). Els reptes de l’educació en la modernitat líquida. Barcelona: AtmArcadia
- Bisquerra, R. (2000). Educación emocional y bienestar. Barcelona: Praxis.
- Bou, J.F. (2007). Coaching para docents. El desarrollo de habilidades en el aula. Alicante: ECU.
- Buxarrais,Rosa i Martinez , Miquel. Coordinadores.(1996) . Educación en valores y desarrollo moral. Barcelona. ICE de la UB.
- Cardona, C. (1990). Ética del quehacer educativo. Madrid: Rialp
- Coelho, E. (2006). Enseñar y aprender en escuelas multiculturales. Barcelona: Horsori/ ICE-UB
- Comellas, M.J. (2002). Las competencias del profesorado para la accion tutorial. Barcelona: Praxis
- Cyrulnik, B. (2002). Los patitos feos. La resiliencia : una infancia infeliz no determina la vida. Barcelona: Gedisa.
- De Bono, Edward.(1986). El pensamiento lateral. Manual de creatividad. Editorial Paidos plural. Barcelona
- De Pages, E i Reñe, A. (2008). Com ser docent i no deixar-hi la pell. Barcelona: Grao.
- Gallego, S i Riart, J (coords) (2006). La tutoria y la orientación en el siglo XXI: nuevas propuestas. Barcelona: Octaedro
- Giner, A i Puigardeu, O. (2008). La tutorial y el tutor. Estrategias para su pràctica. Barcelona: Horsori.

- Henderson, N. y Milstein, M. (2003). Resiliencia en la escuela. Buenos Aires: editorial Paidós.
- Kohlberg, L. (1992) Psicología del desarrollo moral. Bilbao: Desclée de Brouwer
- Launer, V. i Cannio, S. (2008). Practicas de coaching. Madrid: Editorial empresarial
- Marín, G. (1993) Ética de la justicia y ética del cuidado. Barcelona: Asamblea de Dones d'Eix
- Marina, J.A..(2004). Aprender a vivir. .Barcelona: Ariel.
- Marina, J.A..(2005). La inteligencia fracasada. Barcelona: Ariel.
- Martín, D. i Boeck, K. (1997). Què es inteligencia emocional?. Barcelona: Edaf.
- Martin, X i alters (2003) Tutoria. Tecnicas , recursos y actividades. Madrid: Alianza editorial.
- Martinez, M. (1998). El contrato moral del profesorado. Bilbao:Desclee de Brouwer
- Naranjo, C. (2004) Cambiar la educación para cambiar el mundo. Vitoria: La llave
- Panchon, C i altres (coords). (2004). Infancia y familias: realidades y tendencias. Barcelona: Ariel.
- Pons, M (2008). Adolescents a les aules: una altra mirada. Necessitats del professorat per atendre les conductes disfuncionals de l'alumnat. Investigació elaborada graciés a un permis del Departament d'educació de la Generalitat de Catalunya(En linea). Disponible íntegrament en: <http://phobos.xtec.es/sgfprp/resum.php?codi=1791>
- Puig , J. M. (1998) La educación moral en la escuela : teoría y práctica. Barcelona: Ediciones Don Bosco
- Puig Rovira,J.M. (2003). Practicas morales: una aproximacion a la educacion moral. Barcelona:Ediciones Paidos.
- Puig, J.M. i Martin, X. (2007). Les set competències bàsiques per educar en valors. Barcelona: Graó
- Rychen, D.S. i Salganik, L.H. (2004) Definir y seleccionar las competencias fundamentales para la vida. México. FCE.

- Rodriguez, S. (coord). (2004). Manual de tutoria universitaria. Recursos para la acción. Barcelona: Octaedro/ICE-UB
- Saumell, C. (2007). Escolta'm. La resiliencia i la vinculació afectiva en l'acció tutorial. Investigació elaborada gracies a un permis del Departament d'educació de la Generalitat de Catalunya(En linea). Disponible íntegramente en: <http://phobos.xtec.es/sgfprp/resum.php?codi=1597>
- Segura, M. (1996). Programa de Competència Social. Habilitats cognitives. Valors morals. Habilitats Socials. Barcelona : Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya.
- Selvini, M. (1996). El mago sin magia. Barcelona: Paidós.
- Serrat, Albert.(2005). PNL para docentes: mejora tu autoconocimiento y tus relaciones. Editorial Graó. Barcelona
- Subirats, J.; albaigés, B. (2006). Educació i comunitat. Reflexions a l'entorn del treball integrat dels agents educatius.Barcelona: Fundació Jaume Bofill
- Vanistendael, S., y Lecomte, J. (2002). La Felicidad es posible. Despertar en niños maltratados la confianza en sí mismos: construir la resiliencia. Barcelona: editorial Gedisa.
- Wanjiru, Ch. (1995). La ética de la profesión docente. Pamplona: Eunsa
- Watzlawick,P. (1997) . Teoria de la comunicació humana. Barcelona: Herder.
- Watzlawick, Paul. (1990). La realidad inventada. Editorial Gedisa. Barcelona.
- Whitmore, J. (2002). Coaching. Barcelona: Paidós.

Webs consultades

- <http://www.msc.es/organizacion/sns/planCalidadSNS/pdf/transparencia/LOPD19992.pdf>
- http://www.boe.es/g/es/bases_datos/doc.php?coleccion=iberlex&id=1999/23750
- http://www.boe.es/g/es/bases_datos/doc.php?coleccion=iberlex&id=1982/11196
- <http://educacio.gencat.net/portal/page/portal/Educacio/InstruccionsCurs>